

szemléletet, amelynek központjában az eszményített nemesi hősök sorsának bemutatása állt. Az igazi névtelen hősöket szólaltatja meg.

Ilyen szemszögből nézve a *Keselyütlegető* magában rejti a már ismert igazságot is azzal kapcsolatban, hogy miért volt végzetes a magyar feudalista társadalom számára a mohácsi csata. Nem hirdettek népi háborút, mert félték fegyvert adni a jobbagyság kezébe, saját erejükben a nemeseknek pedig nem lett az ütközet megnyerésére. A nán-

dorfehérvári erőprózában a parasztság, keserű tapasztalatai ellenére, megvédte a haza és a nemesség érdekeit, de ez volt talán az utolsó alkalom, amikor becsapták. Mindezek tudatában mondhatjuk, hogy e regény valójában igaz története Nándorfehérvár megvédésének. Kár, hogy a szerző nem kísérelte meg mondanivalóját magasabb szinten, a felnőtt olvasókkal közölni. Így a *Keselyütlegető* „csak” tömör, a lényegét magában foglaló, ábrázoló eszközeit illetően újat nem nyújtó ifjúsági regény lett.

VARGA ISTVÁN

A NAPPALOK ÉS AZ ÉJSZAKÁK A VÉGTELENBE MENNEK . . .

URBAN JANOS: *Sziromfészkek*.
Életjel Könyvek 17. Szabadka, 1979.

...csak a mi életünk véges, és ez nemcsak a gyermeklélek számára szörnyű és ugyanakkor érdekesítő tény, de mindenkire vonatkozóan örök érvényű. A napoknak ebben a „hordalékában” állandóan ott kísért a múlt, jobban mondva Urbán János itt sem, a *Sziromfészkek* cím alatt egybegyűjtött gyermeknovellákban sem tud és nem is akar szabadulni tőle.

Tizenegy vers-, elbeszélés- és dokumentumkötet, valamint a hét évvel ezelőtti gyermeknovellás könyv után új hangra lett. Mintha szintetizálná az eddigi stílusjegyeket, de a tényszerűséget, a visszafojtott humort, a közvetlenséget, az egyszerűséget egy új felfedezés, a nyelv és a természet csodája fölötti ámulat keríti hatalmába. Mintha a gyermekek naiv szófejtő és szóalkotó varázslata éledne föl újra és újra: „... amikor meg kisebbek a napok, akkor ki lopja el őket? — Buta beszéd. Nincsenek naplopók. Azazhogy vannak, de azok nem a nappalokat, hanem az időt lopják, vagyis nem dolgoznak semmit. — Ja, most már tudom. — Mit tudsz? — Az órát, hogy miért üt, meg miért ver. — Miért? — Azért, mert azok, akik nem

dolgoznak, ellopják tőle az időt, és haragszik a naplopókra. — Nem tudsz, te kis garabonciásom, semmit.” (*Naplopók és széltolók*) „Az iskolába igyekszel, Lacika? — Nem igyekszem, csak megyek.” (*Tinó és ökör*)

Mintha a nyelv, a szavak kifejezőerejének, hangulati töltésének a gazdagságára, sőt az életbölcselet súritett érzékeltetésének a lehetőségeire döbrent volna rá. A legtöbb novellában ez, a fogalmak, az összefüggések, a régi és az új dolgok jókedvű, zamatos boncolgatása gördíti tovább a gondolatot, lendíti a figyelmet új tartalmak felé, de sajnos ez néha öncélúvá is válik. Nagypapa és unoka, édesanya és fia, vagy a gyerekek között folyó párbeszéd, de sokszor életképek, monológok vagy visszaemlékezések formájában tudatosul, villan fel a hét szűk esztendő emléke, a harcos múlt vagy a klumpáktól, száncsengőktől „hangos idő”, de a legmaibb valóság meghitt vagy épp gondokkal terhes darabjai is felsejlenek, az elfoglalt és a magát elfoglaló, televízióházban élő felnőttek mellett magányban vergődő gyerekek szomorúsága is felizzik. (*Örömhalom; Nem illik hallgatózni*)

A gyermeki látásmód ironikus hangvétellel különbírálatot ad a felnőttekről. Például amikor a falatonként etetgető, babusgató mamát megmosolyogja a csemetéje, vagy a családi kupaktanácsot, amely a villanyvasúttól a helikopter vásárlásáig terjedő ajándékozási tanácsalanságban szenved, elnémitja a család szeme fénye, azzal, hogy egy zacskó gombot szeretne ajándékba kapni. Másutt a „biciklitolvaj kapcabe-tyárokat” olvasásra buzdítja a gyermekfőhős, akinek alakja egyébként összetartja a novellákat. A kötet egy-ségét mégis megbontja, hogy mint-egy tíz írás a harminc közül nem üti meg a kívánt mértéket, a válo-gatónak mást kellett volna helyettük felvennie a gyűjteménybe, de például műmellékletek is közelebb hoz-hatták volna a könyvet a gyerme-kekhez.

Ahol csak a történet, az érdekes-ség, vagy épp a kétértelmű célzás van jelen (*Mit akart a bácsi? Készü-lődés, Akos, a varázsló* stb.), egysí-kú lesz a novella. A legkiválóbbak viszont éppen a telítettségükkel, tö-morségükkel emelkednek ki. Ilyen szempontból a legsűrűbb szövetű a *Faszédéskor* című. „A fagy az idén rosszat tett. Lehet, hogy őszre nem gyümölcsöt, hanem fákat kell kiszed-ni... Egérfülnyi levelecskék már vannak... Ki tudná megmondani, hogy mikor miért nyúlik a téli idő-

szak hűvös tavasz nélkül a nyárba?” — vezeti be az öreg fejfel iskolába induló szegényember megaláztatá-sáról szóló kis elbeszélést. A ter-mészettel való azonosulás árad a *Felhők alatt az unokával* című no-vella kezdő képéből: „A fejét sem gyökkintette az öreg, csak ült a tön-kön és várta az idő fordulását. Te-kintgetés nélkül is tudta, hogy mö-götte, a falu tájékán esik az eső.”

Az alig hallott, csodaszép nevű bogarokról, madarokról szóló tör-ténetet a kisiskolások természet-könyvébe kellene beiktatni. (*Nagy-apa bogarai*) Urbán János nemcsak a ritkán használt, de a tudatunk-ból már-már kivesző régi népi szo-kásokkal, ételekkel összefüggő fo-galmakat is igyekszik átmenteni a mába és ezzel múltunk, hagyomá-nyaink megismerésének igényét is elültetni már a legkisebbekben is. A címadó novellában a virágszirom, a mikrovilág megfigyelése sejlik föl egy pillanatra, de ezzel az írói mód-szerrel közelíti meg és láttatja a gyermekek és a felnőttek világát lé-nyegében az egész kötetben. Legki-válóbb alkotásaiban hasonló újítást figyelhetünk meg, mint amit a *Messzike* gyermekverskötet tartalmi és formai korszerűsége hozott. Ur-bán János sajátosság, új hanggal gazdagította nemcsak saját alkotó-munkásságát, de vajdasági irodal-munkat is.

GUBÁS ÁGOTA

ÉVSZAZADOT ATFOGÓ REGÉNY

Miroslav Krleža: *Bankett Blitvában.*

Fordította: Herceg János.

Európa Könyvkiadó, Budapest, 1979.

Miroslav Krleža alkotói egyéniségé-ről és emberöltőket átívelő életmű-vének értékeléséről sok esszé s i-genyes tanulmánykötet jelent meg magyar nyelven. Drámái, tanulmá-nyai, lírája, balladái, regényei jófor-mán mind hozzáférhetőek műfordí-tóink gondos átültetésében. A teljes kép azonban csak akkor rajzolódhat ki az élő horvát irodalom legkiemel-kedőbb alakjáról, ha művei éppen az eddigi nagy mulasztásokat pótolva

sorra megjelennek a szomszéd népek nyelvén is, külön hangsúlyozottan azért, mert a krležai életmű széles dimenzióival átfogja az egész Duna völgyét: minden műfajban olyan hí-ven ad képet a közép-európai népek — és az európai népek — küzdelmes életéről, amilyen hitelesen megraj-zolt képpel előtte mások — beleért-ve Bruno Brehmet is — kevesen áb-rázolták a vén kontinens szüntele-nül háborgó életét.